

Elif Shafak

Sunt fluvii în cer

Traducere din limba engleză
și note de Ada Tanasă

POLIROM
2026

Cuprins

I. Picătura de ploaie	9
II. Misterele apei	159
III. Fluvii agitate	255
IV. Amintirile apei.....	337
V. Potopul	397
<i>Notă către cititor</i>	487
<i>Mulțumiri</i>	495

— Ești prea tăcută, scumpa mea. Spune-ne care mai e viața ta, o îndeamnă mătușa Malek după ce-a fost servit peștele.

— Da, spune-ne ce se petrece!

Zaleekhah trage aer în piept. Știe că vor să audă ce se întâmplă cu căsnicia ei, însă îi e mai ușor să vorbească despre muncă decât despre viața intimă, așa că răspunde:

— S-ar putea să vă amintiți, particip la un proiect – colaborăm cu oameni de știință din toată lumea ca să ajutăm la restaurarea cursurilor de apă pierdute.

— Eviți problema, murmură unchiul Malek în barbă.

— Dacă ea vrea să discutăm despre cursurile de apă pierdute, o să discutăm despre cursurile de apă pierdute, spune mătușa încruntându-se la soțul ei înainte de-a se întoarce din nou spre Zaleekhah. Ei, cum se pierde un curs de apă?

— Păi, de-a lungul secolelor, oamenii au construit orașe pe malurile cursurilor de apă. Dar când orașele s-au extins, aceleași cursuri de apă și cele tributare lor au fost îndepărtate. Nedorite și acoperite – ascunse sub pământ. Acum lucrăm cu o echipă franceză care încearcă să readucă la viață cursurile de apă din Paris.

— Sena! murmură mătușa Malek cu un zâmbet visător. Nu-i așa că e cel mai romantic decor? Am petrecut o vară întreagă în Paris înainte să ne căsătorim. Avem amintiri atât de dragi de-acolo, unchiul tău și cu mine.

— De fapt, mă refeream la alt curs de apă, Bièvre.

— Cum? întrebă mătușa.

— Bièvre – e îngropat sub capitala franceză, și asta de multă vreme. Era un curs de apă important până în secolul al XIX-lea, când a devenit foarte poluat. L-au acoperit și practic au uitat de el. Turiștii care se plimbă astăzi prin Paris admiră Sena, însă nu-și dau seama că mai e o apă care curge pe sub picioarele lor.

— Avem destul de multe și la noi în Londra, spune unchiul Malek.

— Adevărat, încuviințează Zaleekhah. New York, Viena, São Paulo, Sydney, Beijing, Moscova, Toronto... Sunt cursuri de apă pierdute aproape peste tot pe planetă. Nu mulți străini știu că Tokyo era un oraș pe apă. E încă un loc incredibil, firește, dar mai bine de o sută de pâraie și canale au fost astupate și folosite ca bază pentru șosele sau pur și simplu ascunse sub trotuare. Sau luați Atena, de exemplu. Ați fost împreună acolo astă-vară. Ei, orașul ăsta, în ciuda splendorii sale, nu e traversat de niciun curs de apă. Dar, de fapt, în trecut, Atena se lăuda nu cu unul, nu cu două, ci cu trei râuri.

— O, n-aveam nici cea mai vagă idee, spune mătușa. Ce s-a întâmplat cu ele?

— Au fost îngropate.

— Îngropate?

— Da, sub straturi de beton. La fel ca în toată lumea. Șoselele sunt mai profitabile decât cursurile de apă; poți vinde mai multe mașini. Și piața imobiliară preferă lucrul ăsta. Dar amintiți-vă că în Grecia antică râurile erau sacre. Oamenii nu s-au raportat întotdeauna la apă astfel.

— Bine, acum, să nu ne lăsăm duși de val. Nu e nevoie să transformăm discuția asta într-o diatribă împotriva capitalismului, spune unchiul Malek. Dacă astăzi cursurile astea de apă sunt moarte, trebuie să existe un motiv. Chiar tu ai zis că erau extrem de murdare. O amenințare la adresa sănătății publice, presupun. Probabil răspândeau tot felul de boli. Nu e cel mai înțelept lucru să le ascunzi, dar îmi închipui că pe-atunci asta era cea mai bună soluție. Victorienii nu aveau chiar atât de multe opțiuni la dispoziție. Să nu-i judecăm prea aspru.

— Nu-i judec pe victorienii, replică Zaleekhah – nu-i place să se contrazică cu unchiul Malek, însă nici nu poate păstra tăcerea în privința unei probleme atât de dragi inimii ei. Ne critic pe noi. Aici am ajuns un secol mai târziu, și avem nevoie de-o nouă abordare. Acele canale de apă au fost construite într-o perioadă când orașele erau mai mici. Acum, în această stare de urgență climatică, capacitatea lor de inundare este periculos depășită.

— Ce puteți face, draga mea? spune unchiul Malek împreună-și degetele sub bărbie. O să distrugeți proprietăți private ca să salvați cursurile voastre de apă pierdute? Nu cumva anumite părți din Buckingham Palace sunt construite deasupra unuia dintre cursurile alea de apă tributare, acum că stau să mă gândesc? Sper că nu plănuieți să-i dărâmați pereții reginei.

— Nu spun decât că, dacă nu găsim o nouă abordare, o să avem inundații din ce în ce mai urâte în orașele noastre pe an ce trece. Nu e o misiune imposibilă. S-a mai făcut asta și în Seul. Se numește „scoatere la lumină” – readucerea la suprafață a unui curs de apă pierdut.

— Scoatere la lumină – e un nume drăguț, se bagă în vorbă mătușa Malek.

— Un nume drăguț nu înseamnă nimic dacă cifrele nu-l susțin, spune unchiul. Acum, nu știu ce s-a făcut în Seul, dar știu că în Londra nu se pot face chiar atât de multe. În general, mai bine lăsăm fantomele în pace. De ce să încerci să le trezești din morți?

— Pentru că sunt încă acolo, spune Zaleekhah coborând privirea și împingându-și farfuria deoparte. Lucrurile nu dispar doar pentru că ne dorim noi. Chiar dacă le acoperim cu beton, construim deasupra lor și ne prefacem că n-au existat niciodată, sunt încă parte din noi, toate acele fantome pe care credeam că le-am îngropat adânc înăuntrul nostru, și dacă nu le înfruntăm, vor continua să ne bântuie.

Când înalță capul, descoperă că unchiul și mătușa o privesc cu ochi mari și cu niște expresii schimbate.

— Scumpa mea, nu te supăra. Hai să nu mai vorbim despre chestii apăsătoare, propune mătușa Malek mângâindu-i mâna. Spune-mi, ți-a plăcut peștele?

La desert au fondant de ciocolată neagră cu merișoare glazurate. Refuzând porția ei, mătușa Malek se uită la ceas.

— Îmi pare rău. Șoferul mă așteaptă s-o duc pe Lily acasă. De fapt, s-ar putea să rămân acolo în noaptea asta. Soțul lui Helen e, din nou, în Singapore, într-o călătorie de afaceri.

— O, te rog, transmite-le toată dragostea mea, zice Zaleekhah. N-am mai văzut-o pe Helen de ceva vreme.

Mătușa se oprește, cu ochii ațintiți o secundă prea mult asupra soțului ei. Apoi spune:

— Ei, dacă aș fi în locul tău, aș trece s-o văd.

Remarca ei, deși degajată, face să se lase o tăcere care se prelungește până după plecarea mătușii.

— Ar trebui să plec și eu, zice Zaleekhah. Mulțumesc că m-ați invitat. Totul a fost delicios.

— Mai stai puțin, draga mea. N-am avut ocazia să vorbim ca lumea.

Sprijinindu-se în baston, unchiul se ridică, făcându-i semn majordomului, care s-a ivit lângă el.

— O să luăm cafeaua în bibliotecă, Kareem.

La etaj a fost făcut focul, deși nu e frig. Un ceas de pe polița șemineului ticăie încet. Biblioteca îți dă un sentiment de liniște, miresmele îmbătătoare răspândite de flori amestecându-se cu mirosul cărților și manuscriselor vechi.

— S-a întâmplat ceva cu Helen? întrebă Zaleekhah după ce li se aduce cafeaua.

— N-a fost în apele ei în ultima vreme, Lily nu e prea bine.

— Lily? Părea fericită. Chiar când spune asta, îi vine din nou în minte paloarea neobișnuită a fetiței. Ce-a pățit?

— Nu știm. Îi fac analize.

Zaleekhah face ochii mari, nedumeririi luându-i imediat locul vinovăția. În ultima vreme a fost atât de preocupată de propriile necazuri, că n-a mai păstrat legătura cu verișoara ei.

— Tot vreau să mă-ntâlnesc cu Helen.

— Fă-o, draga mea! E sora ta. Nu-i nevoie s-o suni înainte, treci pur și simplu pe la ea. Dacă nu pe-acasă, poți să te duci întotdeauna la galerie – e acolo în orele de program. Știi cât ține Helen la tine.

— Și eu țin la ea.

Unchiul mestecă în cafea, iar lingurița zornăie lovind ceașca de porțelan.

— Ești sigură că o să fii bine în gondola aia?

— Casa plutitoare? O să fie bine. Nu-ți face griji pentru mine – te rog.

Unchiul clatină din cap.

— Când mi-ai spus ce planuri ai, am fost sincer șocat. Mă gândeam că vrei să păstrezi distanța față de locuințele de pe malul apei.

Simțind că i se pune un nod în gât, Zaleekhah își îndreaptă umerii. Rareori vorbesc despre ce s-a întâmplat cu părinții ei.

— Trebuie să fie ceva legat de vârstă, spune unchiul Malek. M-am gândit mult la ei în ultima vreme.

Zaleekhah observă că se întunecă la față și că ochii îi scân-teiază în felul acela pe care-a ajuns să-l recunoască. Nu-i spune că și ea se gândește mai des la ei zilele astea.

— Sigur e ceva legat de vârstă, continuă unchiul. M-am gândit și la mama mea.

Unchiul avea opt ani când a fost trimis la o școală privată cu internat, în Anglia, primul din familia sa care studia în străinătate. La vârsta aceea nu-și dădea seama cât de multe sacrificase familia lui ca să-i ofere o oportunitate pe care el o vedea ca pe-o pedeapsă. După trei veri, când i s-a dat voie în cele din urmă să meargă acasă, i s-a spus că mama lui îl părăsise pe tată pentru un alt bărbat, acoperind de rușine întreaga familie. Întrebările sale insistente în legătură cu locul unde se afla au fost întâmpinate cu o tăcere de gheață. La sfârșitul vacanței, băiatul s-a întors la școală să înceapă pregătirea pentru examenul de admitere la Winchester College și n-a mai întrebat niciodată de mama lui.

A excelat în țara de adopție. La școală era cunoscut pentru talentul la dezbateri, inteligența ascuțită și umorul său sarcastic. După facultate și-a deschis un restaurant fast-food și l-a dezvoltat într-o franciză, obținând profituri uriașe nu doar pentru că era descurcăreț și inventiv, ci și pentru că era o perioadă în care influența și avansarea pe scara politică puteau fi cumpărate fără prea multe întrebări. Donând sume generoase partidelor și campaniilor, s-a împrietenit cu politicieni și celebriități. Numele lui apărea cu regularitate în ziare; oferea sfaturi guvernanților și scria

articole de opinie în presa financiară. De curând și-a împlinit visul de a fi numit în Camera Lorzilor.

Unchiului îi place să spună că e un „om nou, care a reușit prin forțe proprii“. Deși poate că-i adevărat, Zaleekhah bănuiește că pentru a reuși să devii un om nou trebuie să scapi de cel vechi. I se pare că unchiul ei a lăsat în urmă o parte din el în Irak – partea sensibilă, încrezătoare și optimistă. Crede că, și după toți anii ăștia, încă n-a iertat-o pe mama lui.

Propria ei mamă – sora mai mare cu patru ani a unchiului Malek – era o femeie blândă, miloasă, cu un zâmbet înțelegător și ochi plini de căldură. A venit în Anglia mult mai târziu și a purtat mereu închisă în sine umbra unui alt pământ. Nu era deloc interesată de titluri sau de bani. Ce iubea ea era natura.

Ambii ei părinți aveau o apreciere profundă pentru măreția naturii. În multe amintiri de-ale ei din copilărie apar peisaje nesfârșite. Tatăl și mama ei punându-și cortul în mijlocul sălbăticiiei, mergând în drumeție prin pădure, admirând arcul unui curcubeu ce se întinde peste un șir de cataracte... Scârțâitul acelor de pin sub tălpile bocancilor, mucegaiul prăfos ce acopea stâncile, porumbele pe care le culegeau după perioadele de îngheț, plosca de argint pe care tatăl ei și-o atârna de curea și din care o lăsa să bea când îi era sete... Nicio altă apă nu avea un gust așa de bun. Totuși, până la urmă, apa a fost cea care i-a ucis, lăsând-o pe Zaleekhah absolut singură.

— Înainte să pleci, draga mea, poți să-mi pui ochelarii de citit în primul sertar?

Vrea s-o facă să se răzgândească. E felul lui nu prea subtil de a-i aminti de plic. Dar când deschide sertarul, Zaleekhah vede din nou cartea de mai devreme: *Ninive și rămășițele sale*.

De data asta citește și subtitlul: *O cercetare a obiceiurilor și artelor vechilor asirieni și o relatare a vizitei făcute creștinilor caldeeni din Kurdistan și yazidiților ori închinătorilor la diavol*.